

rutinmässigt och mindre genomtänkt. Här hade funnits en chans att ”bråka” med begreppet och ställa olika tillämpningar och tolkningar av diskursanalys mot varandra. Istället väljer Mikael Eivergård att helt undvika begreppet.

Frihetens milda disciplin rymmer många tänkvärda och kloka observationer och reflexioner kring genusformering, ”attacker mot könsordningen”. Tyvärr använder den sig i allt för liten grad av den rikhaltiga inomvetenskapliga teoriutvecklingen kring genus som finns idag.

Trots de invändningar som jag här diskuterat vill jag med enfaset framhålla att *Frihetens milda disciplin* är en välskriven, engagerande, klagörande och i många stycken gripande bok. Tack vare sin historiska blick känns den som ett ytterst angeläget bidrag i den uppblåsande debatten om den psykiatriska vårdens framtida utformning. Det är hoppgivande att känna att etnologin på detta sätt har en given plats i det samhälleliga offentliga samtalet.

Karin Salomonsson, Helsingborg/Lund

¹ Inom loppet av några dagar knivhögs och dödades utrikesminister Anna Lindh på ett varuhus i huvudstaden och kort därefter ett litet barn på sitt dagis. Förövarna sades i båda fallen vara psykiskt sjuka och borde kanske ha fått en annan slags vård.

Carina Sjöholm: *Gå på bio. Rum för drömmar i folkhemmets Sverige*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag 2003. 327 s., ill. English summary. ISBN 91-7139-619-5.

I sin reseskildring *Bortom Ural* från 1960-talet berättar den bulgariske författaren Jordan Raditjkov om pojken i den lilla sibiriska staden som greps när han för tolfte gången försökte smita in på en bio för att se en äventyrsfilm om revolutionshjälten Tjapaev. För polisen förklarade han att han inte gillade att Tjapaev drunknar på slutet och att han tyckte det var konstigt att Tjapaev aldrig lärde sig simma. Därför hade han smitit in också på andra biografier för att se om det möjligtvis gick bättre för hjälten där. En annan historia handlar om när befolkningen i den avlägsna byn i Altaj för första gången fick se film, hur de förvirrat letade bakom filmduken för att se vart människorna tog vägen osv. Sägner som dessa är vitt spridda. Vad de visar oss är att det finns många sätt att förstå vad film är och vad det är att gå

på bio, och dessutom att det som idag ter sig självklart inte alltid har varit det.

I sin avhandling *Gå på bio. Rum för drömmar i folkhemmets Sverige* berättar Lundaetnologen Carina Sjöholm historien om hur svenska folket lärde sig vad film är och vad det innebär att gå på bio. Bokens tema är hur en ny teknisk, social och kulturell praktik institutionaliserades. Bioepokens inledning är 1920-tal, en turbulent tid med klasskamp, arbetslöshet, passlagar, motbok, kvinnlig rösträtt. Sedan följer institutionaliseringens centrala fas under 1940- och -50-talen, med beredskap och ransonering, tillväxt och framtidstro. Det är nu bio blir vanligt och okontroversiellt. Mängder av svenskar går på bio och ser film av alla de slag. 1956 noterades hela 80 miljoner besök på 2 500 biografier! Inget land i 50-talets Europa hade fler biografier. Den sista fasen i historien är trivialiseringen, när bio inte längre är så angeläget. Mellan 1957 och 1963 minskar biobesöken med 53 %. Nu är det rekordår och miljonprogram och med tv:n flyttar filmen in i hemmen och familjiserar.

Centrum i Sjöholms berättelse är alltså 1940- och -50-talen, när bio blir ”rum för drömmar i folkhemmets Sverige”. Biogäandets svenska historia tecknar hon med hjälp av ett omfattande och polyfont material: frågelistor, intervjuer med filmintresserade och samlare, filmtidningar, skönlitteratur, utredningar och debattartiklar om film, bio och ungdomars nöjen. En del av materialet är samtida, annat är minnen återberättade långt efteråt.

Bokens disposition följer direkt ur titeln. Efter inledande teoretiska och metodiska överväganden, följer en kort filmhistorisk översikt, där biosalongernas historia och funktioner utreds, liksom biogäandets bakgrund, utbredning och omfattning. Huvudtexten är kapitlet ”Att gå på bio”. Här finns avsnitt om filmstjärnetidningar och filmdrömmar, filmstjärnors betydelse för mode, frisyrier och kroppar, om samlare av film och föremål runt film och bio. Allt detta hör bokstavligen till föreställningen, uppbyggandet av en spänning som bion kunde förlösa. På väg till bion diskuteras sedan teman som urbanisering, ungdomars erövring av offentliga rum, förflyttningars betydelse, skillnader mellan land och stad, relationen mellan vad som visades på film och biobesökarnas egen verklighet.

När vi så kommer till bion får vi lära oss om olika slags biosalonger, uppladdningen inför filmen, reklamfilmerna, godisätandet, var man sitter och hur man beter sig. Här möter vi reaktioner på den moderna tidens insteg i de ungas värld, diskussioner om publikens fostran, filmtidskrifter och bildning genom film. Här finns också

några spännande avsnitt om bio som ett moraliskt rum och som en spegel av samhällelig förändring. Avslutningsvis diskuteras så 1940- och 50-talens biobesök som en pågående minneskonstruktion i ljuset av dagens debatt om historiebrik och minnespolitik. I två sammanfattande avsnitt analyseras biogåendet som en resa på okänd mark och som instrument för frigörelse och förändring.

Rum, rörelse, skola

En bra bit av avhandlingens utgångspunkt, grundläggande perspektiv och resultat ryms i undertiteln *Rum för drömmar i folkhemmets Sverige*. *Rum* är ett av nyckelorden. Film är rum, ja flera olika slags parallella rum. Vägen dit, kön utanför, caféerna före och efter bio är andra rum som studeras. I fokus står ungdomar därför att alla dessa rum under storhetstiden framförallt blev ungdomarnas, film och bio blev generationssärskiljande; bland ungdomar är det främst kvinnorna som belyses, alla de unga kvinnor som lämnade landsbygden för ett nytt liv i stan, med fritid och egna pengar. Film, menar Sjöholm, fick därför en särskilt stor betydelse för unga kvinnors roll i städernas offentlighet.

Rörelse är ett annat av nyckelorden: Ungdomar var i rörelse till och från biografen, filmerna var rörelse, visade upp rörelse och handlade om rörelse, färden in i filmen var rörelse. Ungdomarna ses som en modern social rörelse i ett samhälle som befann sig i rörelse och allt detta ledde till accelererad rörelse. All denna rörelse hjälpte dem att se vad de hade omkring sig och dessutom att det också fanns alternativ, bion hjälpte dem att "göra tiden till sin" (s. 61).

Ytterligare ett nyckelord och en av studiens bärande metaforer är *skola*. Ungdomarna socialiserades in i en filmkultur som fungerade som en skola för det moderna livet i vardande. Bio disciplinerade ungdomarna och gav dem nya idéer och modeller, ny smak och identitet. Tesen som förs fram är att "biogåendet omstrukturerade ungdomars livsvärld och bildade grund för nya, moderna erfarenheter" (s.15). Skolmetaforen är viktig i analysen, men också i det empiriska materialet. Särskilt tydlig är den i en ofta starkt moraliserande samtida debatt av ungdomars filmkonsumtion, där ett ledmotiv var att ungdomarna helst skulle ägna sig åt nyttiga fritidssysslor som kunde lära dem något.

Det finns i Sverige en märkvärdigt beständig ambivalens inför starka sinnesupplevelser, som sätter tydliga spår också på bions område. Film är sinnligt, lustfyllt – och därför farligt. Man kan ju föras med – risken att föras med för långt är alltid överhängande. Hos en del

av samtidens bioskribenter finner författaren en rädsla för njutning. För mycket lust och hängivelse ses som eskapism, farligt nära drogernas berusning. Ett vanligt sätt att bemästra denna fara är instrumentalisering, att förvandla det sinnliga och lustfyllda till skola för nyttiga kunskaper och upplevelser. En sådan hållning präglar 1940- och -50-talens syn på bio, menar Sjöholm, och strax växlar hon själv in på samma spår, genom att analysera biogåendet som skola för sinnesträning, för erövrandet av nya modeller och roller, för det nya moderna livet. Därmed blir det möjligt att lämna själva filmerna utanför diskussionen, vilket är problematiskt i en avhandling om att gå på bio.

Yta och djup: bio och modernitet

Som brukligt är i dagens etnologiska avhandlingar är perspektivet dubbelt. Att gå på bio ses som ett uttryck för samhällsförändringar, men också som något som bidrar till sådana förändringar. Det uttalade syftet är att tydliggöra två berättelser inflettade i varandra: den ena om den sociala rörelse som de biogående ungdomarna på 1940- och 50-talen utgjorde, och den andra om biogåendets institutionalisering och ungdomars erövrande av ny kompetens, en träning för en ny tid. Det handlar alltså om "vad bio och film gör med människor, men framför allt vad människor gör med dessa situationer" (s. 13), eller uttryckt i moderna kulturanalytiska termer: hur biografen och hela den nya medieteknologin strukturerar rum, tid och sociala relationer och praktiker.

Om det ena kunskapsmålet alltså är folkhemmets ungdomar och deras biogående, så är det andra att med biografen som projektyta studera hur kultur skapas, brukas och förändras. Sjöholm beskriver biogåendet som omgivet och beroende av en lång rad "kulturella komponenter" och "konventioner". Genom att studera dem vill hon få syn på något större, "en rörelse av omfattande slag, något som trängde in i själva livssfären" (s. 18). Här möter vi ett av de bärande elementen i modern kulturforskning, en djupmetafor som gör bio till den konkreta ytan som avspeglar underliggande större och mer abstrakta teman, vilka utgör det egentliga kunskapsmålet. Det abstrakta tema som bio avspeglar menar Sjöholm är modernitet. Biografen och biogåendet ser hon som en del av moderniteten, medan själva filmen "snarare var ett svar på moderniteten" (s. 45). Film beskrivs som ett fönster mot omvärlden, ett resonemang som känns igen från dagens Internet-analyser. Ambivalensen inför bio ses i samma anda som ambivalensen inför moderniteten (s. 222). "I centrum står frågor om

hur ungdomar hanterade och skapade fria rum, om att formerna kollektiv men också individualitet, om upp-
levelserna i en tid som precis som nu uppfattades som
komplex, oförutsägbar och modern.” Den uppdelning av
yta och djup, konkret och abstrakt, tecken och tolkning,
form och innehåll som djupmetaforen medför leder yt-
terligare en bit på den väg som för författaren bort från
filmerna. Till det ska vi strax återkomma.

Dikotomier

Analysen är uppbyggd kring en serie dikotomier. En del
är hämtade ur materialet, andra är författarens egna. Yt-
terligare andra finns på båda nivåer samtidigt, vilket stäl-
ler till problem: handlar det om beskrivningar av fältets
självförståelse eller om författarens analys av fältet? En
diskussion som löper tvärs igenom avhandlingen, liksom
en god del av dagens samhällsforskning, rör hur män-
niskan ska uppfattas: är hon aktiv, fri att forma sitt eget
öde, eller är hon passivt styrd av samhälle och marknad?
Är film flykt och moralisk förflockning eller kraftkälla
och skola för framtid och utveckling? Medan det passiva
synsättet tydligt dominerar i materialet är det ingen tvekan
om att Sjöholm själv förespråkar det aktiva synsättet.

En annan dikotomi inbyggd i undersökningens frå-
geställning är land och stad. Land står för tradition,
stillastående och förmodernitet, stad för modernitet,
rörelse och förändring. I författarens analys ses bio-
graferna som ett frirum mellan land och stad, tradition
och frigörelse. Andra bärande dikotomier som bär upp
analysen är privat och offentligt, individuellt och kol-
lektivt, det vardagliga och det extraordinära.

Dikotomier är lätta att arbeta med, men besvärliga
därför att de polariserar och förenklar. På några ställen
diskuterar Sjöholm problem med dikotomier explicit.
Hon framhåller att det som underkommuniceras när
människan ses som antingen aktiv eller passiv är att
båda synsätten relaterar människor i förhållande till
ett projekt som betonar och värdesätter rationalitet. I
materialet hittar hon också en annan berättelse, som
mer betonar det kaotiska och oförutsägbara. Det är en
fruktbar iakttagelse, som leder henne till att förhålla
sig kritiskt till aktiv-passiv-dikotomin. En lika kritisk
distans kunde ha följt med till andra dikotomier i av-
handlingen, som nytta-nöje, distans-identifikation,
verklighet-fiktion, land-stad.

Homogenisering och komplexitet

Det är inte alltid klart vilken tid vi befinner oss i. Resone-
mangen kan vara löst tidsbestämda och exemplen peka åt

olika håll. Det som uppstår är ett slags generaliserad tid,
ett etnografiskt imperfekt som inte är helt oproblema-
tiskt med tanke på de stora förändringar som biogäendet
och filmerna gått igenom under den tid som undersöks.
Också de rumsliga bestämningarna är vaga. Det handlar
om Sverige, men i praktiken mest om Stockholm och
södra Sverige. Den tidsliga och rumsliga vagheten är
nödvändig för att kunna avgränsa ”folkhemmet Sverige”
från vår egen tid. I sin tur är detta en nödvändig förutsätt-
ning för nästa steg, problematisering och ifrågasättande
av denna gräns. Sjöholm argumenterar för att mycket av
det vi menar är utmärkande för vår tid, som alltså skiljer
vår tid från ”förr”, egentligen inte alls är nytt utan fanns
redan då. Hon ställer sig frågande till vilka skillnader
det egentligen finns mellan ”förr” och ”nu” och om det
egentligen finns några större skillnader alls. Här följer
hon tydligt i t.ex. Berit Wigerfelts och Erling Bjurströms
fotspår, som ju i sina avhandlingar pekat på att mycket av
det som brukar pekas ut som nytt på 1950-talet, den tid
som födde ”den moderna ungdomskulturen”, egentligen
inte alls var nytt, utan kunde iakttas redan flera decennier
tidigare. Problemet är intressant men besvärligt, för att
det så tydligt bygger på etablerandet av en tydlig gräns
mellan två homogeniserade storheter, ”förr” och ”nu”.
Här hade andra vägar varit möjliga som kunnat leda
diskussionen i en annan riktning.

Om tid och rum homogeniseras så framställs själva
biogäendet istället som ett komplext fenomen. I de cen-
trala avsnitten förs vi tätt in på biobesökarna och biogra-
ferna. Detaljer framträder, variationer synliggörs. Även
om de flesta som går på bio gör ungefär samma saker, så
kan de ändå använda och förstå biobesöken på så många
olika sätt. I de avslutande kapitlen däremot minskar de-
taljskärpan. Analysen blir mer distanserad och handlar
egentligen mer om diskussioner om bio än om bio.

Ett resultat av att placera själva biogäendet i analy-
sens centrum är att det är generaliserade typer vi möter:
biografvaktmästaren, kassapersonalen, biounddomen,
filmstjärnor, samlaren, filmnörden. En av de få individer
vi möter är en samlare och Errol Flynn-fantast, Lasse
Franzon, ändå är det just som representant för en typ
som han framträder. Lasse Franzon är också en av de
få namngivna personerna på bild, förutom kända skå-
despelare och Alfred Hitchcock. Alla andra vi möter på
de många bilderna i boken återges som typer.

Att operera med typer är sedan länge en väletablerad
praxis i kulturforskning, i form av ”vilden”, ”bonden”,
”invandraren”, eller varför inte ”oscarianerna” i *Den
kultiverade människan*. En besvärande konsekvens av

att operera med typer och abstrakta ”fenomen” är att det så lätt leder bort från skillnader som har med stil, smak och upplevelser att göra; som Ulla Brück har påpekat skulle två likadana studier av bilism och bilister i Västberlin och Östberlin lätt kunna komma fram till att det inte föreligger några större skillnader. Ändå var det skillnader som att man på ena sidan körde Mercedes och Audi och på den andra Trabant och Wartburg som var en bidragande orsak till att muren byggdes och att den senare revs. Och när det gäller bio, framhåller Sjöholm, är det precis detta som gör en skillnad. Därför hade det varit på sin plats att reda ut de hållbara argumenten för att göra just på detta sätt.

Ritualisering

Ett begrepp som slinker förbi lite i skymundan är ritualisering. Författaren vill undvika att se biogåendet som en passagerit i van Genneps och Victor Turners anda, även om hon låter oss förstå att det hade gått alldeles utmärkt. Medan begreppet ritual periodiserar händelser och inför gränser som passeras, vill Sjöholm istället framhålla kontinuiteten i biogåendet och i upplevelsen av det. ”Kontinuiteten och vardagens betydelse även i de extraordinära sammanhangen är stor.” Bion var ”ett mellanrum men inget neutralt sådant” (s. 257).

Frågan är dock om inte författaren kastat ut barnet med badvattnet. Ritualisering är ett bra begrepp för att analysera just det hon är intresserad av, hur tid och rum struktureras om av nya medier och gör det möjligt att erövra nya erfarenheter. Vi möter också flera beskrivningar av biogåendet som passagerit, t.ex.: ”Att ha varit på bio kan ses, om det vill sig väl, som en feber man vaknar ur. Man är lite annorlunda mot vad man var när man gick in i salongen.”

Som vi sett ses ungdomarna som gick på bio som en rörelse på väg in i det moderna. Bion är ett av de rum där förändringen sker, en av modernitetens transformatorstationer. Detta är en av avhandlingens många goda poängar och den kunde mycket väl ha diskuterats som ritualisering, för vad termen åsyftar är ju just potentiellt omskapande formaliserade beteenden. Av vilket skäl undviks då begreppet? Kanske för att ritualisering skulle krävt större uppmärksamhet på det som åstadkommer förändringen – filmerna. Och att avstå från att diskutera filmerna verkar ha varit ett tidigt val i Sjöholms väg till avhandlingen.

Filmernas betydelse

Ett av avhandlingens syften är att studera ”vad bio och film gör med människor”. Bions betydelse utreds för-

tjänstfullt, och delvis också filmens, men i singularis, som typifierad, generaliserad företeelse. Filmerna, dem man faktiskt såg, diskuteras nästan inte alls, ett faktum som också gäller mycket av den samtida debatt och senare forskning som redovisas i avhandlingen. Därför blir ”rum för drömmar” också mest ett konstaterande. Vilken betydelse hade de filmer man faktiskt såg? Vilka drömmar handlade det om? Att något händer på bio är författarens utgångspunkt, men det handlar mer om vägen dit och beteenden runt omkring. Ändå måste man föreställa sig att det som utspelar sig på duken är centralt – utan film, ingen bio.

Vad händer när man går på bio? Jo, menar Sjöholm, filmen stod i spetsen för en stillsam revolution av massornas sätt att uppträda och vara. Unga svenskar lekte Garbo, Bogart och Bacall och lärde sig av dem nya sätt att röra och föra sig som de sedan övade in framför spegeln i sovrummet. Som rollmodeller stärkte de nya hjältarna de unga generationernas självförtroende. I ett annat avsnitt poängteras att biograferna var betydelsefulla för att ”man fick en möjlighet att förändras i mörkret och den inre förändring man upplevde behövde ingen se efteråt”. Ytterligare en poäng är att bio lär besökarna värderandets och särskiljandets konst. Smak blir en enande faktor i 1940- och -50-talens Sverige, när geografiska, tidsmässiga och sociala tillhörigheter snabbt förändrades och blev allt svårare att avgränsa. Det är goda iakttagelser. Men de kunde ha fördjupats ytterligare. Flera av dem som svarat på frågelistorna om bio har ju också en hel del av att säga om hur de påverkades av de filmer de faktiskt såg.

Svensk etnologi

Gå på bio är väl förankrad i den praxis som utvecklats i svensk etnologi sedan 1970-talet, inte minst i Lund. Som så många andra studier präglas den av ”rörligt sökarljus”, ett eklektiskt plockande lite här och där från etnologins metodologiska och teoretiska bokhylla. Ämnet är oväntat, kan te sig lite udda och perifert, vilket ger författaren en klar fördel: ”Ni tror kanske att det här är nåt litet och oviktigt, men jag ska visa er att ni har fel!”

Att locka stora betydelser ur det synbarligen lilla och vardagliga har mer än något annat hållit detta spretiga ämne samman under de senaste decennierna. Att ”det är i vardagen som mycket av det väsentliga sker och bearbetas”, som Carina Sjöholm formulerar det (s. 31), är ju det närmaste ett svenskt etnologiskt credo vi kommer. Det finns en lockelse i detta, genom att man blir ensam med sitt fält – ingen tar sig an ett ämne som någon annan

redan beforskat, för då är det ju inte synbarligen litet och oviktigt längre. Det här sättet att bedriva etnologi är produktivt och lustfyllt och genererar i bästa fall läsare utanför Akademia. Onekligen har det kommit många intressanta och uppmärksammade studier under de senaste decennierna. Men det medför också att det blir svårt att bygga vidare på, fördjupa och problematisera tidigare forskning på det område man gjort till sitt. Istället är det till idéernas och metodernas område som fördjupningarna och problematiseringarna hänvisas.

I det ljuset är det lämpligt att fortsätta diskussionen om filmernas plats i analysen en stund till. Det som studeras här är en typ av *tillställningar* med tydligt fokus: att gå på bio handlar om film. Film är själva temat och runt omkring det utspelas sedan en mängd andra aktiviteter. Här griper etnologen reflexmässigt in och visar att det som sker runt omkring, det som alla gör men inte särskilt uppmärksammar, är minst lika viktigt, ja kanske rentav ännu viktigare just därför att sker så obemärkt. Med Sjöholms terminologi kan vi beskriva bio som minst tre olika slags rum inneslutna i varandra. I det inre rummet finns temat, filmen. Runt det *evenemanget*, ett mellanrum där alla andra aktiviteter som Sjöholm så väl beskriver och analyserar utspelas. Det tredje rummet består av de diskurser som såväl det inre rummet som mellanrummet är inbäddade i.

Studier av diskurser runt särskilda laddade fält är numera rätt vanliga i svensk etnologi. Jonas Frykmans *Dansbaneeländet* och Per-Markku Ristilammis *Rosengård* är två goda exempel från Lund. De har en hel del likheter med Carina Sjöholms avhandling, men skiljer sig på en avgörande punkt. Medan de förstnämnda är tydligt avgränsade till diskurserna, "talet om", så handlar *Gå på bio* både om diskurs och om praktik. Mer exakt är det evenemanget och diskursen som undersöks, medan det "inre rummet", dit drömmar, längtan, nostalgi och ännu fler av avhandlingens viktiga ord hör, som mest diskuteras. Det medför att temats betydelse för det evenemang det är inneslutet i inte närmare kan belysas, inte heller vilken förbindelse mellan diskurs och praktik. Och det är synd när kunskapsmålet är "vad bio och film gör med människor, men framför allt vad människor gör med dessa situationer" (s. 13). Det hade varit intressant att ta del i hur författaren tänkt när hon så att säga kastat loss temat från evenemanget, "texten" från "kontexten".

Avslutning

Trots de problem jag pekat på är *Gå på bio* enligt min mening en bra avhandling. Den är välskriven, lättläst,

med många bra illustrationer. Bäst är de avsnitt om biogäendet där empirin står stark. Där finns konkretion som gör texten övertygande trovärdig. När vi kommer till det "inre rummet", upplevelsen av filmerna, minskar den empiriska detaljskärpan till förmån för mer generaliserade resonemang i socialpsykologisk anda. Förmodligen hänger det ihop med att skönlitteratur (samtida) och forskares texter (ofta nutida) i dessa avsnitt får ersätta minnesmaterialet och de samtida debattexterna. Ämnet är på flera sätt mycket intressant och relevant. För det första för att så många gick så ofta på bio i "folkhems-Sverige". För det andra för att det så tydligt framgår hur en aktivitet som att gå på bio kan avlockas stora och viktiga kunskaper om så mycket mer än just att gå på bio. För det tredje för den lovvärda ambitionen att ta sig an en sinnlig, estetiskt markerad expressiv form för att uttröna dess sociala och kulturella innebörder.

Owe Ronström, Visby

Lennart Zintchenko: *Stadens tidsbilder. Om minnen, erfarenheter och förväntningar utifrån stadens omvandlingar i Sverige 1880–1990*. Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige 42/Göteborgs stadsmuseum, Göteborg 2003. 310 s., ill. English summary. ISBN 91-85838-64-0.

Lennart Zintchenko har skrivit en avhandling som i första hand uppehåller sig vid hur stadens förändringar under de senaste drygt hundra åren skildrats och diskuterats i svensk dagspress. Avhandlingen består av åtta kapitel, varav tre utgör dess empiriska stomme.

Redan från början gör författaren klart att avhandlingen fokuserar på det han benämner stadshistoriskt tidsmedvetande och kollektiv minnesbildning. Avhandlingens syfte, så som det presenteras på s. 15, är att undersöka vad klippssamlingar i förhållande till pågående urbana förändringsprocesser mellan åren 1880–1990 kan berätta om gestaltandet av staden som historisk företeelse och artikulerandet av en kollektivt gångbar minnesbildning.

Det stadshistoriska tidsmedvetandet vill avhandlingen fånga genom en analytisk läsning av ett stort antal tidningsklipp. Dessa har hämtats ur nio olika klipp-samlingar, några med upphov hos privatpersoner och andra med en institutionell bakgrund. Samlingarna omspänner olika tidsperioder, vilka också delvis överlappar varandra. Som helhet har de nio samlingarna en bakre